

รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ

THE INTEGRATED MODEL OF SCHOOL PARTICIPATORY EDUCATIONAL ADMINISTRATION AND COMMUNITY ORGANIZATION

สาธิต ปรัชญาอริยะกุล*

Sathid Prachyaariyakul

พินสุดา ลิธิธรังศรี**

Pinsuda Siridhrungsri

สินธุวา คามดิษฐ์***

Sinthawa Khamdit

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

* Ph.D. Candidate, Doctor or Philosophy Program in Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

* Email: satid_phd@hotmail.com

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

** Assistant Professor and Phd., Faculty of Education Management ,College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

*** Email: pinsuda.sir@dpu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

*** Assistant Professor and Phd., Faculty of Education Management, College of Education Sciences, Dhurakij Pundit University.

*** Email: sinthawa.kha@dpu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการนี้ เป็นวิจัยวิธีเชิงผสม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลใน 17 จังหวัด 5 ภูมิภาค จำนวน 131 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 328 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. การบริหารจัดการการศึกษาในงาน 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบริหารงานบุคคล งานงบประมาณ งานระดมทรัพยากรและงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมทั้งสภาพจริงและความคาดหวังสูงสุด สำหรับการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมตามสภาพจริงมากที่สุด คือ ร่วมดำเนินการ และระดับการมีส่วนร่วมตามความคาดหวังคือร่วมวางแผน ส่วนการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลทั้งสภาพจริงและความคาดหวังมีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด
2. รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการที่เหมาะสมจะต้องอยู่บนพื้นฐานการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตลอดชีวิตการบูรณาการและการการศึกษาเชิงพื้นที่โดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารจัดการการศึกษา การมีส่วนร่วม องค์กรในชุมชน การบูรณาการ

Abstract

This research aimed to investigate the administration of the school implementing the integrative community participation model and to propose the management model for the integration of schools and community organizations. The research method employed was the mixed methods. The schools participated in this study were the 131 schools from 17 provinces, 5 regions. The informants included the school directors, school committee members, teachers, and parents, total of 328 informants.

The results are as follows:

1. There were six dimensions of the school-communicative cooperation models, namely, the academic affairs, the student affairs, personnel administration, finance and budget, resource management, and school-community relations. It was also found that the school-community dimension was scored highest in both the empirical dimension and the expectation one. As for the 4 dimensions of participation, it was found that the dimension on participation was the highest level of empirical evidence, ranging from the participation in operation, and the expected participation was found to be in the planning dimension. The least participation dimension, both expected and empirical, was found to be the follow up and evaluation dimension.
2. The effective model for the management of school-community integrative cooperation required the decentralized administrative structure, participation, life-long learning, multi-faceted integration, and area-based participatory educational management.

Keywords: Education Management, Participation, Community, Organizations, Integration

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมโลกภายในอนาคตซึ่งจะเป็นลักษณะของโลกความเป็นชุมชนเมืองความเป็นปัจเจกชน โลกของสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และ นักรบ หัมม์แสน, 2559, น.8) ทำให้ระบบการศึกษาเปลี่ยนแปลงจากอดีตมาสู่ปัจจุบันที่กำลังได้ก้าวข้ามอุตสาหกรรมโลกาภิวัตน์ มาเป็นการศึกษาที่จัดระบบการเรียนรู้ใหม่ให้ผู้เรียนเติบโต ก้าวหน้าพัฒนาขึ้นอย่างเป็นอิสระของตนเอง เต็มศักยภาพอันเป็นผลให้ความสามารถของผู้เรียนซึ่งเป็นการนำเอาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ มาผสมผสานกัน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2559, น.20) จากสภาพปัญหาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ทิศทางและแนวโน้มของระบบการศึกษาไทย ต้องเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนโยบายของภาครัฐ การจัดสรรงบประมาณ การขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้น การจัดกระบวนการเรียนการสอน หลักสูตร สถานศึกษา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สื่อและนวัตกรรม (สมนึก การีเวท และ สนั่น ประจักษ์จิตร, 2552, น.120-121) ซึ่งแนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคตพบว่า คนไทยจะมีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยที่สูงขึ้น ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาจะลดลง ประชาชนมีโอกาสดำเนินชีวิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้น แต่มีการเพิ่มช่องว่างด้านคุณภาพในการจัดการศึกษา โอกาสการศึกษาสำหรับกลุ่มคนทำงานมากขึ้น การเข้าสู่อาชีวศึกษามากขึ้น การศึกษานอกระบบมีบทบาทมากขึ้น เกิดหลักสูตรใหม่จำนวนมากและมีความเป็นสากลหรือนานาชาติ นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษานานาชาติ การเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย สถานประกอบการมีบทบาทมากขึ้น ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมมากขึ้นและมีการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, น.68-87) ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัย เรื่อง ข้อเสนอแนะทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะคนไทย (วรารักษ์ สามโกเศศ และคณะ, 2553) พบว่า การศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งที่ฐานรากประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษาทั้งระบบ มีการให้ความสำคัญกับองค์กรในชุมชน ครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครอง สถาบัน ศาสนา องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นของประชาชนที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเติมเต็มการจัดการศึกษาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ให้เป็นการจัดการศึกษาที่สามารถบูรณาการได้สอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิต วัฒนธรรม องค์กรในชุมชนและประเทศชาติ สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ
2. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

UNESCO (2008, p.2) ได้เปิดตัวศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ภายใต้กรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อมวลชน โดยเป็นสถาบันการศึกษา จัดการศึกษาโดยคนภายในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเพิ่มขีดความสามารถของคนในชุมชนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมยุคคุณภาพการศึกษาของคนในสังคมให้ดียิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนในการจัดการศึกษาจึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะการทำงานร่วมกันของโรงเรียนและชุมชนจะสร้างโอกาสในการเรียนรู้และการทำงานกันอย่างใกล้ชิด เกิดความร่วมมือร่วมใจในการที่จะพัฒนาสถานต่อการศึกษาให้เกิดความยั่งยืนต่อไป (Ahmed , 2013, p. 293-299) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นพลวัตและการตรวจสอบชุมชนซึ่งได้รับการยอมรับทั่วโลกว่าเป็นวิถีการสำหรับการปรับปรุงด้านคุณภาพการศึกษา การมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนต่อการจัดการศึกษาไม่ใช่ในฐานะเพียงผู้สนับสนุนปัจจัยด้านทรัพยากร

ทางการศึกษาเท่านั้น แต่องค์กรในชุมชนยังมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน การปรับโครงสร้างของหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย ดังนั้นการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนจึงมีผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอย่างแน่นอน (Sango Mesheck Godfrey, 2014)

การศึกษาวิจัยของ ภัทรภร ปุยสุวรรณ (2556, น.218-233) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของสมาคมผู้ปกครองและครูที่เหมาะสมกับสังคมไทย พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษาของแนวทางการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1. การสร้างภาคีเครือข่าย ประสานงานความร่วมมือ การเชิญมาเป็นวิทยากร 2. การสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม 3. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4. การสร้างโอกาสมีส่วนร่วมของสมาชิกทั้งทางตรงและทางอ้อม 5.การประเมินกำหนดเป้าหมายในทิศทางเดียวกันและ 6. การสนับสนุนทรัพยากร เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

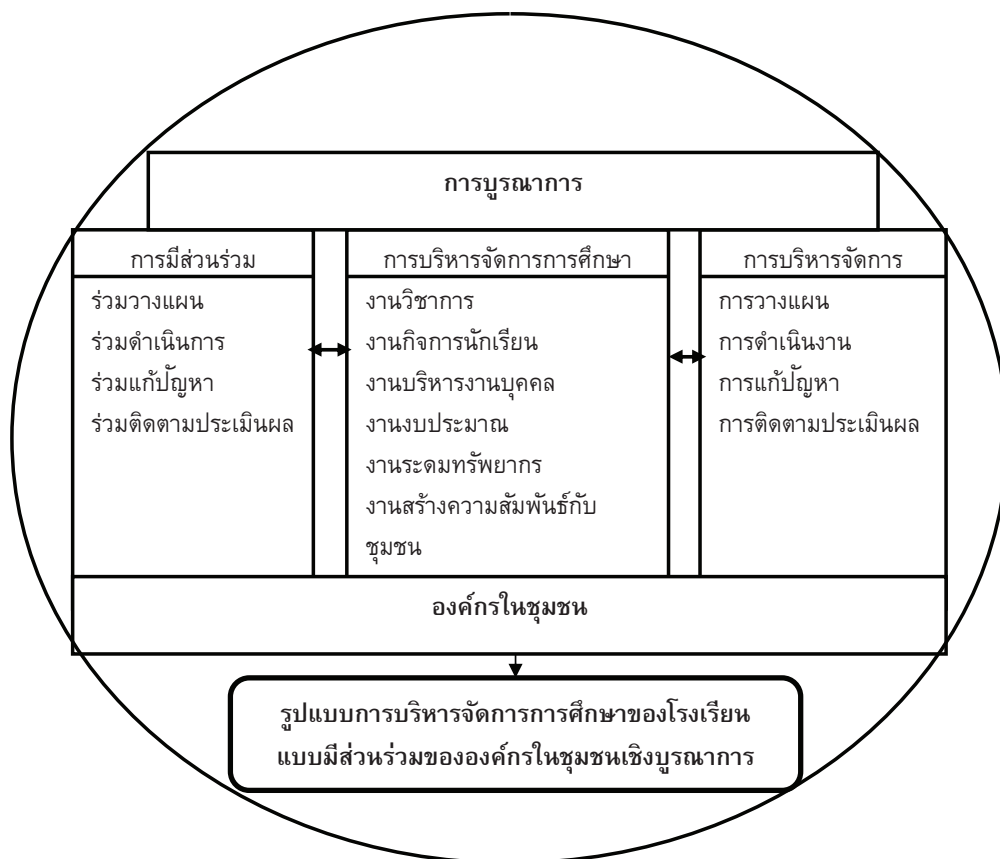
การมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนในการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ราชกิจจานุเบกษา, พ.ศ. 2542, วันที่ 19 สิงหาคม, เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก.) ได้กำหนดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยระบุไว้ใน มาตรา 8 (2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (6) การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มาตรา 24 (6) การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ในทุกเวลาสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และมาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

สำหรับแนวคิดให้การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคนควรมีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษานั้น พื้นฐานหลักการที่ว่า การจัดการศึกษาเพื่อมวลชน (Education for All) และมวลชนเพื่อการศึกษา (All for Education) “คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต” เป็นการเรียน “เพื่อรู้” พัฒนา “ตามศักยภาพ” ได้ทั้งวิชาความรู้ ทั้งความรู้ในสรรพวิชาสมัยใหม่ และความรู้ในความเป็นมนุษย์ ทักษะประสบการณ์ ทั้งทักษะชีวิตและวิชาชีพ เจตคติและค่านิยม ความเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมคือการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข (พิณสุตา สิริธรรค์ศรี, 2553, น.100) เพื่อสนองความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนตามอัตลักษณ์วิถีชุมชนอย่างยั่งยืนและให้การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ดังนั้นการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญมาก โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา สถาบันทางศาสนา ภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะส่งผลต่อผลการศึกษาที่ดีของผู้เรียน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบวิธีเชิงผสม (Mixed Methods) คือ ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือเลือกโรงเรียนที่ร่วมเข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนตั้งอยู่ ให้กระจายทุกโรงเรียนทุกจังหวัดด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 17 จังหวัด 5 ภูมิภาค จำนวน 131โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ครู

และผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 328 คน ใช้การศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ โดยมี 5 ขั้นตอนขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบ ใช้วิธีการโดยใช้ 1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ทำการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ใช้เทคนิค (Item Objective Congruence Index) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ ใช้ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา จำนวน 5 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับ กลุ่มเป้าหมาย ด้วยการกระจายไปในโรงเรียนตัวอย่างของทุกภาคพื้นที่ในโรงเรียนทั่วประเทศ จำนวน 30 ชุด นำผลมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีหาลัมประสิทธิ์ แอลฟา (α -coefficient) โดยใช้สูตรของ Cronbach เพื่อหาความเชื่อมั่น ผลการทดลองมีค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ยที่ .9817 2. การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน 3. กรณีศึกษา (Case Study) เลือกโรงเรียน ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ จำนวน 3 แห่ง เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับคำถามปลายเปิดจะนำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ขั้นตอนที่ 3 การยกร่างรูปแบบ ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบด้วยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิตามหลักเกณฑ์ เพื่อตรวจสอบรูปแบบ และขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอรูปแบบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) สภาพของการบริหารจัดการ การศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ และ 2) รูปแบบการบริหารจัดการ การศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ ดังนี้

ตอนที่ 1. สภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

1.1 ระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมตามสภาพจริงมากที่สุด คือ ร่วมดำเนินการ และระดับการมีส่วนร่วมตามความคาดหวังคือร่วมวางแผน ส่วนการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลทั้งสภาพจริงและความคาดหวังมีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด ดังรายละเอียด ตารางที่ 1 สรุปผลสภาพของการบริหารจัดการ การศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

ตารางที่ 1 สรุปผลสภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ	ระดับการมีส่วนร่วมสภาพจริง				ระดับการมีส่วนร่วมความคาดหวัง			
	$\bar{X}_1$	S.D.2	แปลความหมาย	อันดับ	$\bar{X}_2$	S.D.2	แปลความหมาย	อันดับ
ร่วมคิด	3.59	0.96	มาก	2	4.19	0.80	มาก	1
ร่วมดำเนินการ	3.64	0.98	มาก	1	4.16	0.81	มาก	2
ร่วมแก้ปัญหา	3.58	0.98	มาก	3	4.14	0.81	มาก	3
ร่วมติดตามประเมินผล	3.55	1.00	มาก	4	4.14	0.81	มาก	4
รวม	3.59	0.98	มาก	-	4.16	0.81	มาก	-

1.2 ระดับการมีส่วนร่วมใน งานทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบริหารงานบุคคล งานงบประมาณ งานระดมทรัพยากร งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมทั้งสภาพจริงและความคาดหวังสูงสุด งานงบประมาณ ระดับการมีส่วนร่วมทั้งสภาพจริงและความคาดหวังน้อยที่สุด ตารางที่ 2 สรุปผลสภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ งานทั้ง 6 ด้าน

ตารางที่ 2 สรุปผลสภาพของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ งานทั้ง 6 ด้าน

การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับ	ระดับการมีส่วนร่วมสภาพจริง				ระดับการมีส่วนร่วมความคาดหวัง			
	$\bar{X}_1$	S.D.2	แปลความหมาย	อันดับ	$\bar{X}_2$	S.D.2	แปลความหมาย	อันดับ
ด้านวิชาการ	3.46	0.90	ปานกลาง	4	4.15	0.74	มาก	3
ด้านกิจการนักเรียน	3.75	0.83	มาก	2	4.32	0.69	มาก	2
ด้านบริหารงานบุคคล	3.33	1.00	ปานกลาง	6	4.01	0.89	มาก	6
ด้านงบประมาณ	2.55	1.01	ปานกลาง	5	4.05	0.83	มาก	4
ด้านระดมทรัพยากร	3.79	0.94	มาก	3	4.04	0.84	มาก	5
ด้านสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน	3.81	0.84	มาก	1	4.32	0.67	มาก	1
รวม	3.45	0.92	มาก	-	4.15	0.78	มาก	-

ตอนที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการ

รูปแบบของการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการเป็นรูปแบบของการบูรณาการองค์ความรู้ บุคลากร งาน ทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้การเรียนการสอนในโรงเรียนดีขึ้น โดยใช้วิธีการเรียนการสอนแบบบูรณาการหรือวิธีการแก้ปัญหา ด้วยการปฏิบัติจริง มีการศึกษานอกสถานที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยการมีส่วนร่วมอย่าง บูรณาการให้โรงเรียนได้มีการจัดการศึกษาโดยมีบ้าน วัด แหล่งเรียนรู้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามี ส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา องค์กรในชุมชนมีบทบาทในการร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมติดตามประเมิน ในการจัดการศึกษา อีกทั้งร่วมกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการแก้ปัญหา และร่วมเรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกันในกระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันจัดการศึกษาให้เต็มเต็มส่วนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งเป็นความร่วมมือกันได้ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรในท้องถิ่น ในบริบทสภาพขององค์กรในชุมชนบนพื้นฐานหลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 บทนำ การจัดการการศึกษาที่เชื่อว่า คนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ บทหลักการ “การศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษา” ช่วยทำให้การศึกษาเป็นการพัฒนาบุคคลที่สามารถบูรณาการ การศึกษาเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนจะต้องได้รับทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมจริยธรรมโดยการจัดการศึกษานเน้นการมีส่วนร่วม เป็นการร่วมระดมสรรพกำลังในการจัดการศึกษา รวมทั้งระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ โดยให้โรงเรียนร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนและโรงเรียน เพื่อให้ชุมชน มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชนและโรงเรียน

ส่วนที่ 2 แนวคิด หลักการ ความมุ่งหมายของการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ บุคลากร งานทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในโรงเรียนดีขึ้น โดยใช้วิธีการเรียนการสอนแบบบูรณาการหรือวิธีการแก้ปัญหา ด้วยการปฏิบัติจริง มีการศึกษานอกสถานที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง โดยใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ ให้โรงเรียนได้มีการจัดการศึกษาโดยมีบ้าน วัด แหล่งเรียนรู้และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา องค์กรในชุมชน มีบทบาทในการร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ปัญหา และร่วมติดตามประเมินในการจัดการศึกษา อีกทั้งร่วมกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการแก้ปัญหา และร่วมเรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกันในกระบวนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน จัดการศึกษาให้เต็มเต็มส่วนที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งเป็นการร่วมมือกัน ได้ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรในท้องถิ่นในบริบทสภาพขององค์กรชุมชนนั้น

หลักการ ที่สำคัญประกอบด้วย

1. หลักการกระจายอำนาจ เป็นการกระจายอำนาจจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด ให้ระบบบริหารคล่องตัว มีอิสระและมีประสิทธิภาพเน้นความรับผิดชอบและตรวจสอบซึ่งกันและกันโดยให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลเป็นการให้โรงเรียนมีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารและตัดสินใจในกิจการของสถานศึกษา รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ลดบทบาทหน่วยงานส่วนกลางลง

2. หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการร่วมระดมสรรพกำลังในการจัดการศึกษา รวมทั้งระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆมาเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา เป็นการสนองแนวคิดในการจัดการศึกษาที่ว่าเมื่อการศึกษาเป็นไปเพื่อมวลชน มวลชนทุกเหล่าก็ต้องร่วมมือกันจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชนการศึกษา

3. หลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสาน เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยองค์กรในชุมชนและโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต นับตั้งแต่วัยเด็กซึ่งเป็นวัยที่เริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน และชุมชนก็จะมีส่วนร่วมในฐานะองค์ประกอบด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านความรู้ทั่วไปจนตลอดชีวิต ได้รับความรู้และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ผสมผสานกันจากหลายแหล่งเรียนรู้ ความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นจะช่วยให้บุคคลนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ประกอบอาชีพและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

4. หลักการการบูรณาการ เป็นการจัดการเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ผสมผสานเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นองค์รวม เพื่อให้การดำเนินงานจัดการศึกษาของโรงเรียนและองค์กรในชุมชน เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องประสานกันในการจัดการเรียนรู้สู่ชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ยืดหยุ่นและปรับปรุงได้ เน้นความสะดวกคุ้มค่า

5. หลักการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นการใช้บริเวณอาณาบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ อาจเป็นแหล่งที่ตั้งบ้านเรือน หรือที่พักอาศัยร่วมกันในภายในบริเวณเดียวกัน อยู่ในเขตรับผิดชอบของการปกครอง หรือการบริหารงานภาครัฐ ภายใต้เจ้าหน้าที่ชุดเดียวกัน ร่วมกันจัดการศึกษา มีการรวมตัวของสมาชิก ผู้นำผู้บริหาร ในการจัดการเกี่ยวกับการศึกษาร่วมกันกับโรงเรียน

ส่วนที่ 3 การบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ การบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนเชิงบูรณาการแยกตามงาน 6 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบริหารงานบุคคล งานงบประมาณ งานระดมทรัพยากรและงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

1. งานวิชาการ โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการด้วยการเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำองค์กรในชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีการระดมการพัฒนาหลักสูตร ที่มีโครงสร้างเนื้อหาสาระที่สามารถบูรณาการหลักสูตรวิชาใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ควบคู่กับหลักสูตรท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน การใช้และการประเมินหลักสูตรสถานศึกษามีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพบริบทและความต้องการ สามารถนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติและการพัฒนาของผู้เรียนให้เกิดเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ด้านการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยสอนหรือร่วมเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง สามารถเรียนจากแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เข้ากับสภาพบริบทท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ได้ ด้านสื่อการเรียนการสอนมีการร่วมสนับสนุนบริจาคสื่อการเรียนการสอนให้กับโรงเรียน ร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาสู่การปฏิบัติจริงในทางศึกษาค้นคว้าต่อยอดความคิด สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรมเพื่อพัฒนา เชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับแหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การวัดและการประเมินผล การเรียนรู้มีหลากหลายทั้งเชิงพฤติกรรมและมีผลคะแนนการทดสอบ มีการรายงานผลให้กับโรงเรียนและผู้ปกครอง ทราบอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. งานกิจการนักเรียน โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่ผู้นำองค์กรในชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา ผู้นำภาครัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ด้านการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมอันดีและลักษณะที่พึงประสงค์การเป็นพลเมืองที่ดี ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างผู้เรียนมีการสร้างความพึงพอใจอันนำมาสู่ความร่วมมือร่วมใจกันมีการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้วยการใช้เทคนิควิธีการเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยสันติวิธี

ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการจัดทำบันทึกรวบรวมข้อมูล สรุปข้อมูลการจัดเก็บข้อมูล การกระจายข้อมูล และการเผยแพร่ข้อมูลอย่างเป็นระบบก่อให้เกิดนวัตกรรมที่พัฒนาผู้เรียน โดยใช้ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมาเชื่อมโยงประสานกัน ในบางพื้นที่มีวัด/มัสยิด/สถานที่/แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม/ทางธรรมชาติ เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียนโดยผ่านกิจกรรมมีการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่มีความหลากหลาย เชื่อมโยง ความรู้สู่การปฏิบัติให้สามารถเลือกพัฒนาตนเองได้ตามต้องการและความถนัดอย่างอิสระ มีระบบดูแลช่วยเหลือให้ผู้เรียนจบการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมกันทุกภาคส่วน

3. งานบริหารบุคคล โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรในชุมชนร่วมรับทราบการดำเนินการ เช่น ด้านการสรรหาครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม เพิ่มความสามารถความคล่องตัวในการตัดสินใจ ให้อิสระและความรับผิดชอบกับโรงเรียนด้านการพัฒนาบุคลากร มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน เช่น เชิญครูพระ/นักบวช ครูปราชญ์ชาวบ้าน ครูผู้นำท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ งานสนับสนุนงบประมาณ สถานที่จากองค์กรในชุมชน สร้างทัศนคติที่ดีร่วมกันประสานพลังร่วมพัฒนาบุคลากร ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนและบูรณาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนทรัพยากร เพื่อการสร้างขวัญกำลังใจ สร้างแรงจูงใจ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ศรัทธาในความเชื่อมั่นในระบบมาตรฐานคุณธรรมทางวิชาชีพด้านการให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่มีการติดตามการดำเนินการตามกรอบอำนาจหน้าที่และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

4. งานงบประมาณ โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรในชุมชนเข้าร่วมรับทราบการดำเนินการ เช่น ด้านการจัดทำงบประมาณจึงร่วมพิจารณาข้อมูลที่สามารถเปิดเผยการจัดทำงบประมาณต่อสาธารณชน และควรจัดทำคู่มือของหลักเกณฑ์ให้เกิดความสอดคล้องในการจัดทำงบประมาณและปฏิบัติได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ด้านการจัดสรรงบประมาณดำเนินการเป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์และกฎหมายเพื่อยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ และการรายงานการใช้งบประมาณติดตามการดำเนินการให้เป็นตามระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดตามแผนปฏิบัติการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี

5. งานระดมทรัพยากร โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่ผู้นำขององค์กรในชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา ผู้นำภาครัฐและเอกชน มีส่วนร่วมที่สำคัญในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการระดมทรัพยากรเงิน บุคลากร อาคาร สถานที่และวัสดุครุภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการร่วมบูรณาการสร้างเครือข่ายในการระดมทรัพยากร ด้วยการประสานพลังด้านทรัพยากรและการบริหารเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการศึกษามากยิ่งขึ้น

6. งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการ ด้วยการที่ผู้นำองค์กรในชุมชน ผู้ปกครอง ผู้นำทางศาสนา ผู้นำภาครัฐและเอกชนมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนและบูรณาการเช่น ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนด้วยสร้างเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาระบบเครือข่ายนอกโรงเรียน แก้ปัญหาของชุมชน โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางด้านการแก้ปัญหาของชุมชน มีการบูรณาการทรัพยากรและการบริหาร ด้วยการเสริมพลังชุมชนอย่างเป็นระบบ

รูปแบบตัวอย่างและวิธีการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน ด้านวิชาการ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียน

องค์กรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. การเชิญคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในชุมชนประชุมร่วมกับโรงเรียน
2. แต่งตั้งคณะกรรมการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษามามากจากตัวแทนขององค์กรในชุมชน
3. จัดทำแผนการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
4. ลงมือปฏิบัติตามแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
5. เมื่อพบปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแล้วดำเนินการแก้ไขเพื่อปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทและความต้องการขององค์กรในชุมชน
6. มีการติดตามประเมินผลว่าการทำงานเป็นไปตามแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามที่กำหนดหรือไม่ พร้อมนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

วิธีการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- 1) ร่วมวางแผน มีแนวทางดังนี้
 1. ร่วมประชุมระดมความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในชุมชน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของครูนักเรียนและชุมชน
 2. ร่วมวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์ผู้เรียนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการขององค์กรในชุมชนอย่างแท้จริง โดยให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาใช้ท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

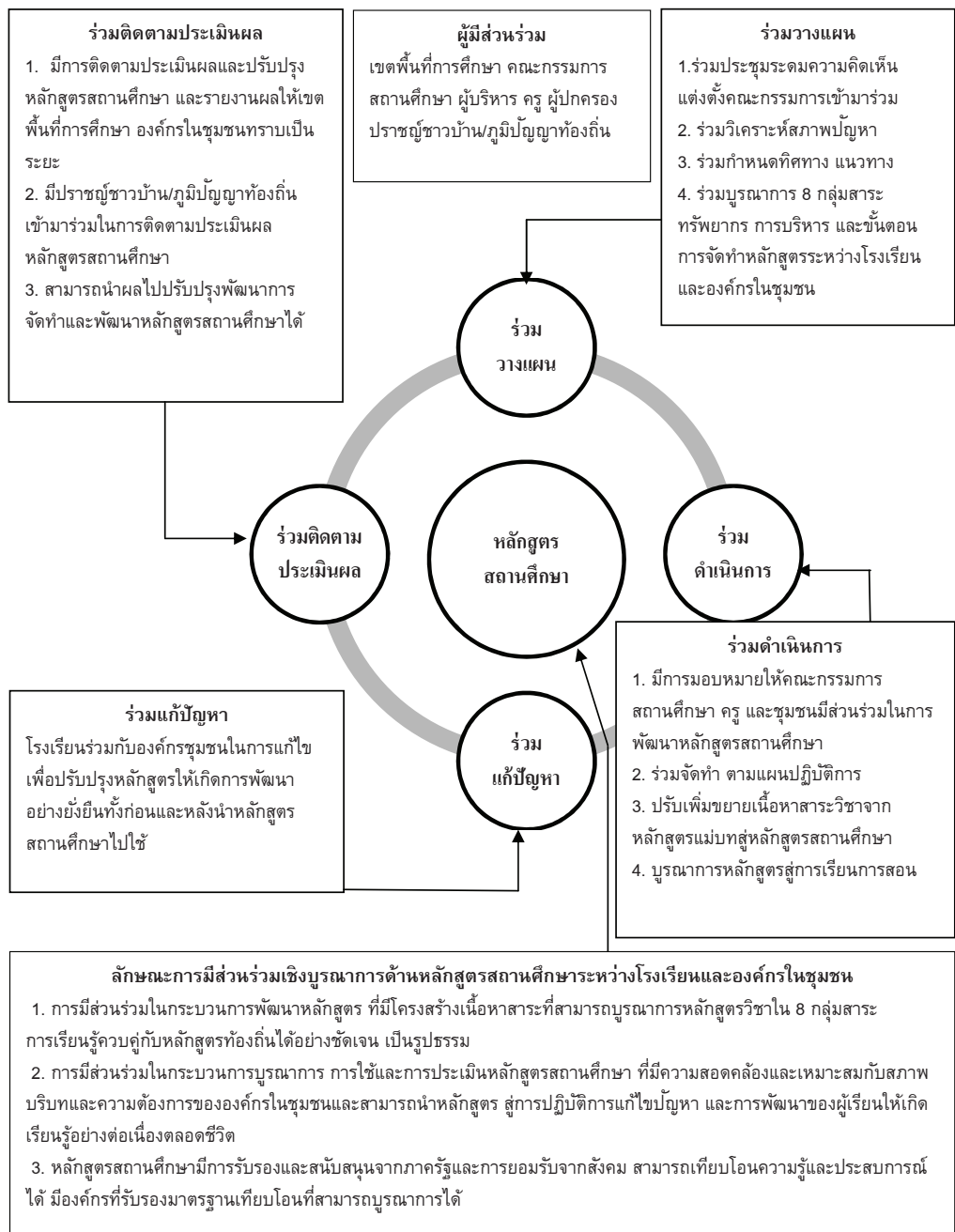
3. ร่วมกำหนดทิศทางการจัดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนกลยุทธ์ แผนการพัฒนา แผนปฏิบัติการ แผนการจัดการเรียนรู้ พร้อมด้วยเนื้อหาสาระ การวัดและประเมินผล ตามสภาพจริง โดยมีจุดเน้นด้านวิถีชีวิตของชุมชน

4. ร่วมบูรณาการหลักสูตรสถานศึกษาผ่านการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม มีวางแผนการบูรณาการทรัพยากรทางการศึกษา เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุครุภัณฑ์ทางการศึกษา สัมพันธ์กับระบบการบริหารพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งมีการกำหนดรูปแบบหลักสูตร การตรวจคุณภาพหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร ที่มีโครงสร้างเนื้อหาที่บูรณาการสาระการเรียนรู้และวิถีชีวิตอย่างชัดเจน มีระบบการวางแผนการใช้ การขออนุมัติใช้ การประชาสัมพันธ์ พร้อมการนิเทศ กำกับดูแลที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพบริบทและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและชุมชน มีระบบการประเมินหลักสูตร การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) ร่วมดำเนินการ โรงเรียน มีการมอบหมายให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและชุมชนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บทและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยการปรับเปลี่ยนและขยายเนื้อหาสาระวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรสถานศึกษา เกิดการร่วมดำเนินการตามแผนในกิจกรรม ด้วยการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างบูรณาการ ตามภารกิจที่ตกลงร่วมกัน เป็นกระบวนการการเรียนรู้จริงตามศักยภาพของผู้เรียน

3) ร่วมแก้ปัญหา เมื่อมีปัญหาด้านหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนร่วมแก้ปัญหา กับ กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในชุมชน มีการหาทางออกในการแก้ปัญหาให้ ลุล่วง โดยที่สามารถบูรณาการเชื่อมโยงกันได้อย่างเป็นระบบ

4) ร่วมติดตามประเมินผล ระหว่างการดำเนินการหรือหลังการดำเนินการ กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรในชุมชน มีการติดตามประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกัน หรือมีปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาร่วมติดตามประเมินผลในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นด้วยและสามารถนำผลไปปรับปรุงพัฒนาการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้

ภาพที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียน

อภิปรายผล จากผลการวิจัย

1. **ระดับการมีส่วนร่วมของการบริหาร** การดำเนินการเป็นระดับที่มีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหาและการร่วมติดตามประเมินผลเป็นระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด จะเห็นได้ว่า ตามสภาพระดับการมีส่วนร่วมการดำเนินการซึ่งเป็นการเลือกสิ่งที่กำหนดล่วงหน้าที่ดีตัดสินใจตามแผนมาปฏิบัติ (สำราญ มีแจ้ง, 2558, น.4) เพื่อกำหนดทิศทาง ลดความสูญเสีย และสร้างมาตรฐานที่ใช้ใน

การควบคุม (วิเชียร วิทยอุดม, 2554, น.5) เป็นการกระจายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบและเป็นการมอบหมายหน้าที่จากผู้บริหาร (สมยศ นาวิการ, 2538, น.241) โรงเรียนมาสู่องค์กรในชุมชนในการบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ซึ่งข้อดีของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อเป็นการขยายขอบเขตการตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูงไปสู่ระดับล่าง มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น มีอิสระส่งเสริมกำลังใจในการทำงาน ทำให้เกิดผลผลิตที่แตกต่างหลากหลาย เกิดการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมมากยิ่งขึ้น (เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2556, น. 130)

2. ระดับการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการศึกษา

2.1 ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งสอดคล้องกันทั้งสภาพจริงและความคาดหวังอันเป็นผลมาจากองค์กรในชุมชนมีความต้องการ มีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการจัดการศึกษา ในการเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของลิปพนนท์ เกตุทัต (เลรี พงศ์พิศ, 2549, น. 119-130) ที่ว่า ชุมชนไม่ใช่เป็นเพียงยุทธศาสตร์ แต่เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความชอบธรรม ให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม เน้นแนวคิด 3 หลักคือ 1) การศึกษาตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้ เริ่มจากครอบครัว พ่อแม่ที่ต้องเป็นบูรพาจารย์ แนะนำโลกกว้าง สร้างภูมิคุ้มกัน โรงเรียน ครู ต้องมีสำนึกในบทบาทหน้าที่ ผู้บริหารต้องมีคุณธรรม สถาบันศาสนา ให้กำลังใจและเป็นผู้นำในการพัฒนาสติปัญญาและจิตใจ ภาคเอกชนจะต้องทำหน้าที่รับช่วงต่อจากวัยเรียน ในการดำเนินชีวิตและการทำงาน รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐจะต้องมีแนวคิดที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) เครือข่ายการเรียนรู้/ชุมชน ระบบการศึกษาไม่รวมศูนย์ความรู้และการบริหารจัดการต้องเปิดโอกาสทุกกลุ่มมีโอกาสในการพัฒนาการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้เชื่อมต่อกระจายกันอย่างทั่วถึงทุกท้องถิ่น 3) การปฏิรูประบบการจัดการร่วมกัน มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ทุกภาคส่วนของสังคมร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของผู้เรียน

2.2 ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมที่น้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารงานบุคคล ซึ่งสอดคล้องทั้งสภาพจริงและความคาดหวังนั้น เพราะอำนาจหน้าที่เป็นเรื่องที่เป็นเรื่องที่เป็นเรื่องเป็นส่วนกลางเป็นผู้กำหนด โรงเรียนหรือองค์กรในชุมชนจะไม่สามารถดำเนินการหรือมีส่วนร่วมได้มากนัก เช่น การสรรหา จากบุคคลภายในและภายนอกโรงเรียนเข้ามาเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องผ่านกระบวนการสรรหา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา(ก.ค.ศ.) จะเป็นผู้กำหนดหลักสูตร หลักเกณฑ์ วิธีการสอบแข่งขัน และวิธีการดำเนินการสอบแข่งขัน เกณฑ์การตัดสินและการขึ้นบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ (ปราชญา กล้าแจ้งยุ และพอดตา บุตรสุทธิวงศ์, 2550, น. 74) จึงเป็นเรื่องที่ยากในการมีส่วนร่วม

3. จุดเด่นของรูปแบบ คือเป็นรูปแบบทางเลือกที่ใช้ในการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสามารถปรับได้ตามบริบทที่มีความหลากหลาย ในแต่ละพื้นที่ มีอิสระคล่องตัว เสริมพลังจากองค์กรในชุมชน ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการบูรณาการ การกระจายอำนาจทางการศึกษา การศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักของการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาในอนาคต ข้อจำกัดการนำรูปแบบไปใช้ การลดบทบาทของอำนาจส่วนกลางนั้นเป็นไปค่อนข้างยากด้วยโครงสร้างวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ ของระบบราชการนั้นมีความเข้มแข็ง การลดบทบาทและอำนาจย่อมกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม ดังนั้นจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะความเอากว้างใจของผู้มีอำนาจบริหารและความต่อเนื่อง เมื่อผู้บริหารเปลี่ยนนโยบายเปลี่ยน การนำรูปแบบไปใช้ต้องใช้เวลาและความต่อเนื่องจากการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและองค์กรในชุมชน ประสานความร่วมมือแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกัน มีการจัดทำหลักสูตรโดยการบูรณาการเนื้อหาสาระเข้ากับวิถีชีวิตการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ โดยการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเครือข่ายขององค์กรในชุมชนมามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมทั้งมีการประสานความร่วมมือในการพัฒนา การผลิต จัดหา สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณของโรงเรียนให้มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้

2. กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน มีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนให้มีสมรรถนะ คุณลักษณะ และคุณสมบัติที่เอื้อต่อการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ โดยผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพ และคุณธรรม ปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง และเข้าถึงประชาชนในการพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน

3. กระทรวงศึกษาธิการ เขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียน มีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะหลักและวัฒนธรรมด้านการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยนำหลักธรรมาภิบาลการมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาบนพื้นฐานหลักการการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ การศึกษา อีกทั้งมีการส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น และพร้อมทั้งจำนวนและความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพในการดำเนินการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมได้

4. โรงเรียนและองค์กรในชุมชนส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายโดยเปิดโอกาสให้องค์กรในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในรูปแบบร่วมเป็นคณะกรรมการ กรรมการ คณะทำงาน และอื่น ๆ ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติการทุกระดับที่มีความพร้อมและเหมาะสม

5. โรงเรียนและองค์กรในชุมชนส่งเสริมสนับสนุน การระดมทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกัน โดยร่วมมือกันใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และร่วมแสวงหาการบริหารจัดการทรัพยากรอื่นให้โรงเรียนสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา และสามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเชิงบูรณาการ เป็นรูปแบบทางเลือกที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับได้ตามบริบทที่มีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ ให้การบริหารจัดการการศึกษามีอิสระคล่องตัว เสริมพลังจากองค์กรในชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพอันหลากหลายของผู้เรียนตามสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ การมีส่วนร่วมจึงเป็นกลไกหลักของการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาในอนาคตที่มีการแข่งขันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งความจำกัดของทรัพยากรการบริหารจึงจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาให้การจัดการศึกษา ซึ่งการกระจายอำนาจทางการศึกษาจะมีความสำคัญขึ้นตามลำดับ เนื่องจากการขยายตัว การพัฒนาด้านอื่นๆ จะมีผลกระทบเชื่อมโยงต่อการจัดการศึกษาภายในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่โรงเรียนจะมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการบูรณาการการศึกษาจะเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาภายในอนาคต รูปแบบดังกล่าวจึงเป็นส่วนในการเติมเต็มในการจัดการศึกษาและเป็นทางเลือกหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อไป

บรรณานุกรม

- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2556). *การจัดการสมัยใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ทริบเพิล กรุ๊ป.
- ปราชญา กล้าผจญและพอลตา บุตรสุทธิวงศ์. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: พลการพิมพ์ (1996).
- พิณสุตา สิริธรงค์. (2553). *รายงานการวิจัย เรื่อง ภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ วาสนา วิสฤตภา นักรบ หัมมแสน ลินธะวา คามดิษฐ์ เณลิมชัย มนุเศวต. (2559). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ ลินลารัตน์, นักรบ หัมมแสน. (2559). *ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทรกร ปยุสวธรรม. (2556). *แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาของสมาคมผู้ปกครองและครูที่เหมาะสมกับสังคมไทย* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. (19 สิงหาคม 2542) ในสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2547) กฎหมายการศึกษาเล่มที่ 1. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วรากรณ์ สามโกเศศ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ นงราม เศรษฐพานิช ศิริพร แยมินิล วลัยพร ศิริภิรมย์ พินสุตา สิริธรงค์ และ สุมาลี เกตธราวุฒินัน (2553). *ข้อเสนอทางเลือกระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับสุขภาวะคนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- วิเชียร วิทยอุดม. (2554). *การจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: จันทน์ การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2549). *อนาคตเริ่มตั้งแต่วันวาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมนึก การ์เวทและสนั่น ประจจิตร. (2552). *กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21*. ประมวลบทความทางวิชาการสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. (น.125). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมยศ นาวิการ. (2538). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำราญ มีแจ้ง. (2558). *การประเมินโครงการทางการศึกษา ทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ahmed, I., & Hamdam, S. (2013). *Effect of Community Participation in Education on Quality of Education: Evidence from a Developing Context*. Journal of Education and Vocational Research, 10(4), 293-299.
- Godfrey, M., S. (2014). *Investigating Community Participation Dynamics in Education: The Case for Manicaland Province Zimbabwe*. (Thesis, Doctor of Philosophy in Educational Management): Zimbabwe: Zimbabwe Open University.
- UNESCO. Asia and Pacific Regional Bureau for Education. (2008). Community learning centre: Country report from Asia. Bangkok: UNESCO. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001604/160492e.pdf>